

TRONDHEIM KOMMUNE

Finansrapport 2016

Innhold

Forord	5
Hovedtrekk 2016	5
Innledning	5
Likviditet	8
Innledning	8
Likviditetsbeholdning	8
Likviditetsmål	9
Likviditetsprognose/-rapportering	9
Trondheim kommunes kraftfond	12
Avkastning og disponering av resultatet	12
Porteføljens innhold	14
Handelsmotparter	18
Risiko i TTK, stresstest	18
Gjeld	22
Innledning	22
Låneporteføljens sammensetning	22
Utvikling i samlede innlån	24
Låneforfall og renteregulering	24
Rentebetingelser	26
Rentebinding og renteesponering investeringslån	26
Rentederivater	27
Kapitalkostnader	27
Status i henhold til krav i finansreglementet	29
Låneopptak	29
Utviklingen i rentemarkedet	29
Vedlegg	32

Forord

Hovedtrekk 2016

- Kommunens likviditet var tilstrekkelig til å dekke løpende betalingsforpliktelser gjennom året
- Avkastningen i Trondheim kommunes kraftfond (TKK) er 295,9 millioner kroner, tilsvarende 4,6 prosent av samlet portefølje. Dette er 47,9 millioner kroner over budsjettet avkastning
- Gjeld til investeringsformål er 14,2 milliarder kroner ved utgangen av året, med en gjennomsnittrente på 2,42 prosent. Renteutgiftene var på 357 millioner kroner, 16 millioner kroner under budsjett.

Innledning

Finansrapporten er en samlet rapport over Trondheim kommunes likviditet, langsiktige finansielle aktiva¹ og gjeld.

Rapporteringen er i henhold til finansreglementet vedtatt av bystyret 15. desember 2016.

Finansreglementet og forskrift om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning² legger rammen for rapporten. Rådmannen har finansielle rutiner for hele finansforvaltningen, og rutinene ble sist revidert 9. november 2016. De finansielle rutinene beskriver hvordan forvaltning, kontroll og dokumentasjon skal gjennomføres for å sikre en forsvarlig, effektiv og sporbar forvaltning.

Rådmannen dokumenterer og gjennomfører etterkontroller av alle finansielle avtaler inngått av finansforvaltningen. Rådmannen vedtar årlige strategier for finansforvaltningens hovedområder, som tar utgangspunkt i bestemmelsene i finansreglementet. Rådmannen sørger for at finansreglementets bestemmelser etterleves ved jevnlig rapportering fra administrasjonen på status. Det gjennomføres i tillegg kvartalsvise møter med ekspertpanelet til TKK.

Rådmannens samlede vurdering er at forvaltningen av finansielle aktiva og passiva gjennomføres på en forsvarlig og hensiktsmessig måte, hvor risiko og kontroll vektlegges. Forvaltningen skal ikke innebære vesentlig finansiell risiko for Trondheim kommune.

Det er ikke avdekket vesentlige avvik i forvaltningen i 2016.

1 Langsiktige finansielle aktiva er ensbetydende med TKK.

2 Fastsatt av Kommunal og regionaldepartementet 9. juni 2009 med hjemmel i lov av 25. september 1992 nr 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 52 nr. 2.

Likviditet

Likviditet

Innledning

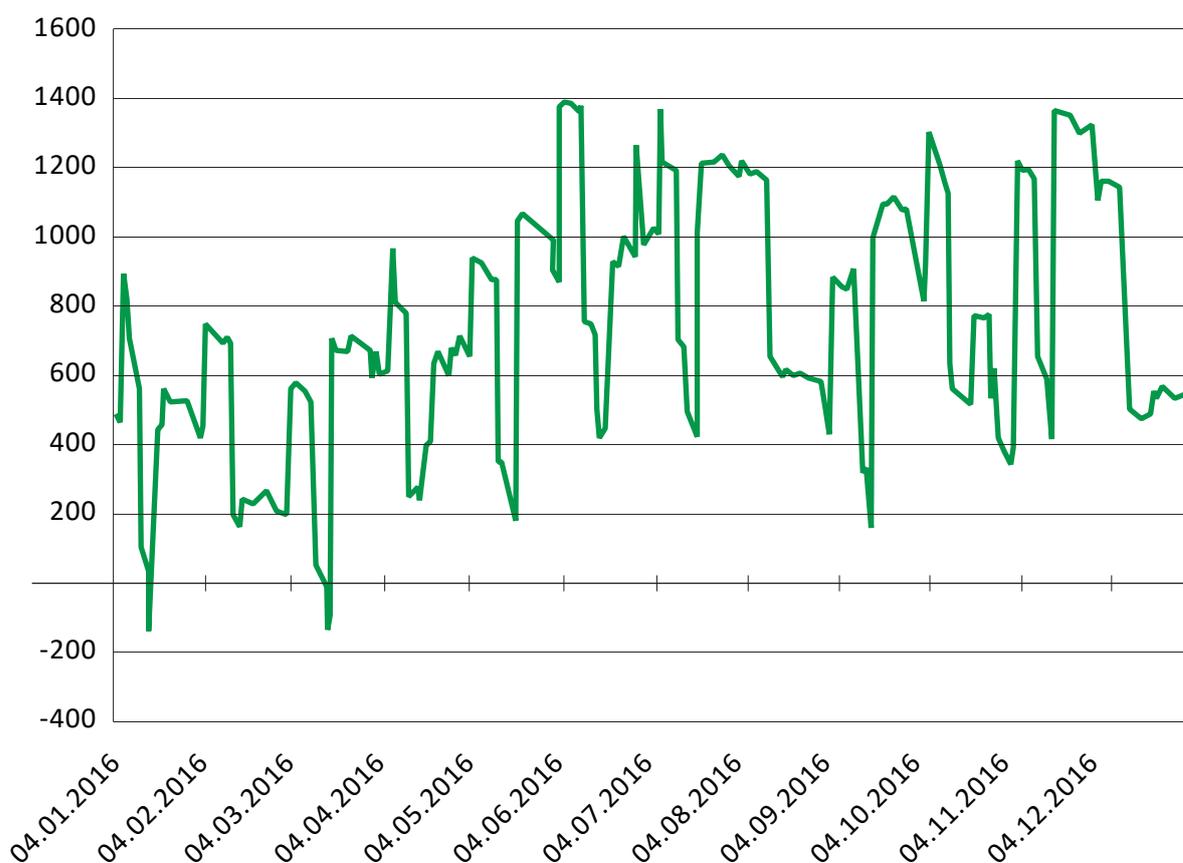
Målet i forvaltningen av bykassens likviditet er å sikre at kommunen har tilstrekkelige midler til å dekke løpende betalingsforpliktelser. Likviditeten skal forvaltes slik at det oppnås tilfredsstillende avkastning, uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko.

I 2016 hadde kommunen alle sine likvide midler i form av bankinnskudd.

Likviditetsbeholdning

Gjennomsnittlig likviditet målt ved daglig beholdning var 757 millioner kroner. Nivået i 2015 var 782 millioner kroner.

Figur 1.1 viser daglig beholdning av likviditet gjennom året. Likviditeten har vært tilstrekkelig til å dekke løpende betalingsforpliktelser. Laveste beholdning av bykassens bankinnskudd var minus 135 millioner kroner. I perioder med negativ likviditet trekker bykassen på TKKs bankinnskudd i hovedbank. Kommunen kan i tillegg benytte en trekkrettighet på 500 millioner kroner i hovedbank dersom summen av bykassens og TKKs bankinnskudd ikke er tilstrekkelig. Trekkrettigheten ble ikke benyttet i 2016.

Figur 1.1 Likviditet bykassen

Beløp i hele millioner

Avkastning

Renteinntekter for 2016 er på 15,1 millioner kroner. Budsjetterte renteinntekter for 2016 var 13 millioner kroner. Merinntekten skyldes at likviditeten ble høyere enn forventet. Renten på kommunens bankinnskudd varierer med markedsrenten. Rådmannens oppfatning er at renten på kommunens bankinnskudd er tilfredsstillende.

Likviditetsmål

Kommunen likviditetsmål sier at bykassens likviditet, trekkrettighet, forventede innbetalinger og TKKs bankinnskudd skal dekke forventede utbetalinger de neste 60 dagene, uten behov for låneopptak. Rådmannen mener at likviditetsmålet er tilfredsstillende ivaretatt i løpet av 2016.

Likviditetsprognose/-rapportering

Lønnsutbetalinger, utbetalinger i forbindelse med investeringer, skatteinngang, frie inntekter med mer, gir store svingninger i likviditetsbeholdningen. Tidspunkt for låneopptak planlegges ut fra forventede inn- og utbetalinger og likviditetsmålet.

Det er rutiner for oppfølging, kontroll, månedlig internrapportering og politisk rapportering av likviditeten. Det er rådmannens vurdering at kommunen også i tiden fremover vil ha tilstrekkelig likviditet til å dekke løpende betalingsforpliktelser.

Trondheim kommunes kraftfond

Trondheim kommunes kraftfond

Avkastning og disponering av resultatet

Avkastningen på den samlede kapitalen i Trondheim kommunes kraftfond (TKK) i 2016 er 295,9 millioner kroner, tilsvarende 4,6 prosent. Dette er 47,9 millioner kroner over den budsjetterte avkastningen på 248 millioner kroner. Avkastningen på TKKs forvaltningskapital³ er 287 millioner kroner, tilsvarende 4,9 prosent. Avkastning fordelt på de ulike investeringsområdene fremgår av Tabell 3.1.

Tabell 3.1 Avkastning fordelt på aktivaklasser

Beløp i millioner kroner.

Avkastning per aktivaklasse	31.12.2016		31.12.2015	
	Beløp	Prosent	Beløp	Prosent
Likviditet (bankinnskudd)	6,6	1,7	22,2	2,4
Aksjer	85,1	9,7	50,5	7,1
Alternative investeringer	0,6	4,7	-8,3	-36,4
Eiendom	5,4	5,4	5,5	5,5
Renter, hybrid	37,8	5,7	41,6	6,3
Renter, senior flytende rente	53,4	3,3	-3,0	-0,2
Renter, senior kontantstrømsikring	98,2	4,5	107,6	4,9
Sum avkastning forvaltningskapital	287,0	4,9	216,0	3,7
TrønderEnergi AS, aksjer	3,0	0,7	5,3	1,2
TrønderEnergi AS, fondsobligasjon	5,3	7,1	5,3	7,1
TKP ansvarlig lån	0,6	0,6	0,0	0,0
Sum avkastning samlet portefølje	295,9	4,6	226,6	3,3

Kommentarer til avkastningen

Følgende kommentarer kan knyttes til avkastningen i de ulike delporteføljene:

- Bankinnskudd gir lav rente, noe som skyldes en kombinasjon av et generelt lavt nivå på den flytende referanserenten⁴ og redusert rentepåslag på bankinnskudd
- Aksjer har en realisert gevinst på 2,6 millioner kroner. Øvrig gevinst på 82,5 millioner kroner er ikke realisert
- Alternative investeringer har en urealisert kursgevinst på 0,6 millioner kroner, noe som i hovedsak kan tilskrives netto kursgevinst i beholdningen av fond fra Viking Venture
- Eiendomsavkastningen er i form av kontantutbytte
- Avkastningen på hybride rentepapirer består av 36 millioner kroner i løpende rentekuponger og 1,8 millioner kroner i urealiserte kursgevinster⁵
- Avkastningen i seniorobligasjoner består av 34,7 millioner kroner i løpende rentekuponger og 18,7 millioner kroner i urealiserte kursgevinster
- Avkastningen i obligasjoner med kontantstrømsikring (fast rente) er i all hovedsak i form av løpende rentekuponger
- Avkastning i aksjen og fondsobligasjonen i TrønderEnergi AS er i form av henholdsvis kontantutbytte og rentekupong

3 TKKs forvaltningskapital er i finansreglementets punkt 4.2.1 definert som TKKs samlede kapital fratrukket aksjene i TrønderEnergi AS, fondsobligasjon utstedt av TrønderEnergi AS og ansvarlig lån til Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP). Forvaltningskapitalen er dermed den delen av TKKs portefølje som er aktivt forvaltet.

4 3 mnd NIBOR (flytende markedsrente)

5 Kursgevinster grunnet spredning (reduisert rentepåslag over referanserenten 3 mnd NIBOR)

Relativ avkastning

En sammenligning av avkastningen i den delen av TKKs portefølje som vurderes til markedsverdi mot referanseindeksene⁶, fremgår av Tabell 3.2.

Tabell 3.2 Relativ avkastning i 2016

Avkastning i prosent.

Aktivaklasse	Avkastning på aktivaklasse		Referanseindeks		Avvik
	Investering	Avkastning	Referanseindeks	Avkastning	
Norske aksjer	KLP Aksje Norge Indeks	12,4	OSEBX	12,1	0,3
Globale aksjer	KLP Aksje Global Indeks	9,1	MSCI W AC L ⁷	6,8	2,3
	Skagen Global II	0,0	MSCI W AC L	6,8	-6,8
	Nordea Stabile Aksjer Global	8,2	MSCI W AC L	6,8	1,4
Korte renter	Obligasjoner flytende rente	-	ST1X	0,5	-
	Bankinnskudd	1,7	ST1X	0,5	1,2
Lange renter	Obligasjoner lang fast rente	-	ST4X	0,4	-

Som det fremgår av tabellen har TKKs investeringer målt til markedsverdi i hovedsak gitt høyere avkastning enn de respektive referanseindeksene, med unntak av Skagen Global II. Skagen Global II er ikke valutasikret, og dermed har en sterkere krone redusert fondets avkastning. De to andre globale aksjefondene er valutasikret, noe som innebærer at TKK har tjent på styrkingen av kronen i 2016⁸.

Den angitte avkastningen i TKKs investeringer og avkastningen i referanseindeksene er ikke fullt ut sammenlignbare. Avkastningen i aksjefondene påvirkes av kjøp og salg i perioden, såkalt pengevektet avkastning⁹. Referanseindeksene er tidsvektet, det vil si at det kun er verdiendringen fra periodens start til slutt som måles – uten transaksjoner underveis.

Avkastningen på bankinnskudd måles mot flytende statsrente (ST1X). TKK har ingen beholdning av obligasjoner med flytende eller fast rente som blir vurdert til markedsverdi¹⁰, og dermed ingen beholdning av obligasjoner det er relevant å sammenligne med referanseindeksene ST1X og ST4X (kort og lang statsrente).

Disponering av TKKs resultat

TKKs avkastning for 2016 foreslås disponert som det fremgår av Tabell 3.3. Disponeringen er i henhold til bystyrets budsjettvedtak og rekkefølgebestemmelsen i TKKs vedtekter.

Tabell 3.3 Disponering av resultatet i TKK

Beløp i millioner kroner.

Disponering	Regnskap 31.12.2016	Budsjett 2016
Nominell avkastning TKK, samlet portefølje	295,9	248,0
Driftskostnader	3,0	6,0
KPI-avsetning	142,5	138,0
Avsatt til disposisjonsfond for bruk i 2017	104,0	104,0
Udisponert avkastning	46,4	0,0

6 Referanseindekser angitt i finansreglementets punkt 4.2.11.

7 Verdensindeks i lokal valuta.

8 Sterkere krone (svakere utenlandsk valuta) gir for norsk investor verdifall på eiendeler i utenlandsk valuta.

9 God "timing" ved kjøp eller salg trekker avkastningen oppover, og vice versa.

10 Alle obligasjoner i TKK verdifulles til pålydende verdi (kontantstrømsikring) eller til laveste av virkelig verdi og anskaffelseskost.

Driftskostnadene er tre millioner kroner lavere enn budsjetterte kostnader, noe som i hovedsak skyldes en endret i fordeling av interne kostnader. Dette vil reflekteres i fremtidige budsjetter.

Faktisk KPI¹¹ for 2016 ble 2,25 prosent, mot budsjettert 2,00 prosent. Dette gir en økning i KPI-avsetningen¹² på 4,5 millioner kroner i forhold til budsjett. For at realverdien av TKK skal opprettholdes, avsettes derfor 142,5 millioner kroner til TKK, fordelt på grunnkapital og bufferkapital i tråd med TKKs vedtekter.

TKKs realavkastning etter kostnader blir derfor 150,4 millioner kroner. Av dette er 46,4 millioner kroner ikke disponert.

Utbyttet (disponert avkastning) er som budsjettert på 104,0 millioner kroner og foreslås fordelt som det fremgår av Tabell 3.4. Utbyttet avsettes på disposisjonsfond til bruk i 2017.

Tabell 3.4 Fordeling av utbytte fra TKK

Beløp i millioner kroner.

Til disposisjonsfond (drift og investering i 2017)	99,7
Til kulturfondet	1,9
Til næringsfondet	0,5
Til kollektivfondet	1,9
Sum disponert avkastning	104,0

Porteføljens innhold

Tabell 3.5 viser sammensetning og bokført verdi av TKKs portefølje ved utgangen av året. TKKs samlede investeringsportefølje er på 6 580,6 millioner kroner¹³.

Tabell 3.5 TKKs forvaltningskapital og samlet portefølje

Beløp i millioner kroner.

Aktiva	31.12.2016		31.12.2015	
	Beløp	Andel %	Beløp	Andel %
Likviditet (bankinnskudd)	449,4	7,5	339,5	5,8
Aksjer	887,9	14,9	872,7	14,8
Alternative investeringer	13,3	0,2	12,9	0,2
Eiendom	100,9	1,7	100,9	1,7
Renter, hybrid	691,2	11,6	631,3	10,7
Renter, senior flytende rente	1 752,6	29,4	1 628,9	27,7
Renter, seniorgjeld kontantstrømsikring	2 063,6	34,6	2 291,1	39,0
Sum forvaltet kapital / omløpsmidler	5 958,9	100,0	5 877,3	100,0
TrønderEnergi AS, aksjer	446,6		446,6	
TrønderEnergi AS, fondsobligasjon	75,0		75,0	
TKP ansvarlig lån ¹⁴	100,0		-	
Trondheim kommunale pensjonskasse ¹⁵	-		400,0	
Samlet portefølje	6 580,6		6 743,2	

11 KPI, konsumprisindeksen fra Statistisk Sentralbyrå (SSB).

12 Avsettes til TKK for å bevare fondets realverdi, basert på siste fem års gjennomsnittlige endring i KPI jf. TKKs vedtekter.

13 Beløpet er fratrukket balanseførte påløpte renter, verdi av finansiell derivatavtale, overkurs anlegg og interimskonto per 31.12.2016.

14 Ansvarlig lån til styrking av TKPs bufferkapital, jf. politisk sak 44/16

15 Fra og med regnskapsåret 2016 er denne posten flyttet ut av TKKs balanse, jf. politisk sak 26/16.

Aksjeporteføljen

Ser man bort fra aksjene i TrønderEnergi AS og alternative investeringer, hadde TKK ved utgangen av året en beholdning av aksjer¹⁶ på til sammen 887,9 millioner kroner – fordelt på 358,1 og 529,8 millioner kroner i henholdsvis det norske og det globale aksjemarkedet, jf. Tabell 3.6.

Tabell 3.6 Beholdning av aksjer

Beløp i millioner kroner.

Aksjer	Beløp	Andel i prosent
KLP Aksje Norge Indeks	358,1	40,3
Sum norske aksjer	358,1	40,3
KLP Aksje Global Indeks	282,4	31,8
Nordea Stabile Aksjer Global	195,5	22,0
Skagen Global II	52,0	5,9
Sum globale aksjer	529,8	59,7
Totalt	887,9	100,0

Det har vært en overvekt av globale aksjer. Det er rådmannens oppfatning at et stort innslag av globale aksjer er fornuftig med hensyn på diversifisering og risikjustert avkastning.

Alle eksterne forvaltere i TKK legger internasjonalt anerkjente etiske prinsipper til grunn i sin forvaltning, og har bekreftet at forvaltningen samsvarer med TKKs etiske profil. Rådmannens oppfatning er derfor at all ekstern forvaltning i TKK har foregått i tråd med TKKs etiske retningslinjer.

Alternative investeringer

Verdien av TKKs alternative investeringer ved utgangen av året fremgår av Tabell 3.7.

Tabell 3.7 Alternative investeringer

Beløp i millioner kroner.

Alternative investeringer	Beløp
Private Equity, Viking Venture II	5,6
Private Equity, Viking Venture III	7,5
Hedgefond, Sector Spesit I Fund Class A	0,2
Totalt	13,3

Investeringer i Private equity og hedgefond ble gjennomført i 2008 eller tidligere. Denne typen instrumenter er ikke en del av dagens investeringsstrategi.

Siden oppstart i 2004 har Viking Venture II gitt et urealisert tap på over 30 millioner kroner. Fondet skulle i utgangspunktet ha varighet til 1. desember 2016, men i september 2015 ble løpetiden forlenget med inntil tre år, til 1. desember 2019. Dette for å unngå en oppløsning av fondet på et antatt uheldig tidspunkt. Viking Venture III har så langt en urealisert gevinst på to millioner kroner.

Intensjonen er at TKKs beholdning av hedgefond skal selges, men det har så langt ikke vært mulig. Det er usikkert om et salg kan gjennomføres og når det eventuelt kan skje.

Rentebærende investeringer

Beholdningen av rentebærende investeringer i TKKs forvaltningskapital har en samlet verdi på 4 956,8 millioner kroner, og fordelingen fremgår av Tabell 3.8.

¹⁶ I form av aksjefond.

Tabell 3.8 Beholdning av rentebærende verdipapirer per 31.12.2016*Beløp i millioner kroner.*

Rentebærende verdipapirer	Beløp	Andel i prosent
Bankinnskudd	449,4	9,1
Hybrid (fondsobligasjoner og ansvarlig)	691,2	13,9
Senior flytende rente	1 752,6	35,4
Senior fast rente (kontantstrømsikring)	2 063,6	41,6
Totalt	4 956,8	100,0

Av de rentebærende investeringene defineres 691,2 millioner kroner som hybride rentepapirer, det vil si ansvarlige lån og fondsobligasjoner. Hybridkapitalen utgjør 11,6 prosent av forvaltningskapitalen. Finansreglementets punkt 4.2.4 slår fast at hybride rentepapirer kan utgjøre opp til 12 prosent av forvaltningskapitalen.

Senior rentepapirer med fast rente har en verdi på 2 063,6 millioner kroner, som tilsvarer papirenes pålydende verdi. Målt ved markedskurser er verdien høyere.

Kredittkvalitet (rating)

Ratingen¹⁷ på TKKs rentebærende investeringer varierer fra AAA til BB+ og gjennomsnittet ligger i området A-. Den enkelte rating er offisiell¹⁸ eller uoffisiell (skyggerating).

Praksisen med uoffisiell rating vil sannsynligvis opphøre. The European Securities and Markets Authority (ESMA) har signalisert at all kredittrating er omfattet av EUs tilsyns- og reguleringsmyndighet – og at det følgelig kun er registrerte kredittratingbyråer som kan publisere rating i den form det gjøres i dag. Som en konsekvens av dette har de fleste nordiske banker avsluttet sin praksis med uoffisiell rating. Mange av de aktørene som har publisert uoffisielle ratinger vil fortsette å gjøre kredittanalyser, men da i en form som ikke rammes av EUs regelverk. Det er for tidlig å si om dette vil redusere TKKs investeringsunivers, men rådmannen vil følge saken – og eventuelt tilpasse finansreglementet dersom ny markedspraksis tilsier det.

Fra og med siste kvartal 2016 har TKK i hovedsak benyttet uoffisielle ratinger fra SEB, og kredittvurderinger fra Nordea og DNB.

Fordeling av ratingklasser ved utgangen av året følger av Tabell 3.9.

Tabell 3.9 Kredittkvalitet*Beløp i millioner kroner.*

Kredittkvalitet - klasse	Beløp	Prosent
AAA	150,0	3,0
AA	17,6	0,4
AA-	150,0	3,0
A+	504,9	10,2
A	143,9	2,9
A-	1 163,7	23,5
BBB+	1 563,6	31,0
BBB	844,9	17,0
BBB-	395,2	8,0
BB+	50,0	1,0
Totalt	4 956,8	100,0

17 Mål på kredittverdighet, TKKs investeringsunivers er såkalt "investment grade", det vil si rating fra AAA (best) til BBB- (dårligst).

18 Rating fra Moody's, S&P eller Fitch (internasjonale ratingbyråer).

I februar 2015 ble Felleskjøpet Agri SA, ratet ned¹⁹ fra BBB- til BB+, det vil si en rating under "investment grade". TKK eier 50 millioner kroner i obligasjon fra denne utstederen. Posisjonen vurderes løpende, og den foreløpige konklusjonen er at et salg ikke er hensiktsmessig. TKK kjøpte obligasjonen i mars 2014, det vil si før nedratingen.

Finansreglementets investeringsrammer

Allokering aktivklasser

Tabell 3.10 viser allokeringsrammene gitt i finansreglementets punkt 4.2.2 og de faktiske vektene²⁰ mellom de tre aktivklassene aksjer, rentebærende investeringer og eiendom. Vektingen måles på grunnlag av TKKs forvaltningskapital ved utgangen av året.

Tabell 3.10 Allokeringsrammer og faktisk allokering

I prosent av forvaltningskapital.

Aktivklasse	Minimum	Maksimum	Nøytral	Faktisk
Aksjer	0	20	15	15,1
Rentebærende investeringer	77	100	83	83,2
Eiendom	0	3	2	1,7

Rentebærende investeringers fordeling på sektor og utsteder

Finansreglementets punkt 4.2.4 setter rammer for TKKs eksponering i rentebærende investeringer innenfor angitte sektorer. Som det fremgår av Tabell 3.1 var posisjonene godt innenfor rammene.

Tabell 3.11 Sektorfordeling rentebærende investeringer²¹

Prosent.

Sektor	Maksimum	Faktisk
Stat	100	0,0
Kommune / fylkeskommune	100	2,8
Banker og kredittforetak	70	39,8
Kraft	30	17,1
Andre	30	23,5

Finansreglementets punkt 4.2.4 setter også rammer for TKKs eksponering i rentebærende investeringer på en enkelt motpart. Rådmannen fastsetter nærmere kredittrammer for hver enkelt motpart i form av en debitorliste. TKKs største eksponeringer mot motparter i de ulike sektorene fremgår av Tabell 3.12. Største eksponering ved utgangen av året er i Sparebank 1 SMN med seks prosent av TKKs forvaltningskapital.

Tabell 3.12 Største eksponering mot en enkelt motpart, fordelt på sektor

Prosent.

Største utsteder innenfor sektor	Maksimum	Faktisk
Stat	100	0,0
Kommune / fylkeskommune	20	2,5
Bank / finans: Forvaltningskapital > 80 mrd	15	6,0
Bank / finans: Forvaltningskapital > 5 mrd < 80 mrd	5	3,3
Kraft	10	5,9
Andre	5	2,9

19 Nordea Markets reduserte sin uoffisielle rating fra BBB- til BB+(uoffisiell rating).

20 Aksjeandelen inneholder alle aksjeplasseringer, hedgefond og private equity, ikke aksjene i TrønderEnergi AS jf. punkt 4.2.1 og 4.2.2 i finansreglementet.

21 I prosent av TKKs forvaltningskapital per 31.12.2016.

Valuta

Ved utgangen av året har TKK investeringer i utenlandsk valuta uten sikring i norske kroner tilsvarende motverdien av 52,4 millioner kroner. Dette i all hovedsak gjennom aksjefondet Skagen Global II. I henhold til finansreglementets punkt 4.2.9, kan TKK ha valutaeksponering i aktivaklassen aksjer for inntil fem prosent av forvaltningskapitalen – som ved utgangen av året tilsvarer rundt 300 millioner kroner.

Handelsmotparter

Tabell 3.13 viser hvilke motparter TKK har gjort handel med i 2016, og i hvilken grad motpartene er brukt. Dette målt ved det beløpet som omfattes av kjøp eller salg av verdipapirer og fondsandeler. Tabellen inkluderer ikke TKKs bankinnskudd og innbetalte transjer i private equity (Viking Venture).

Tabell 3.13 Handler fordelt på motparter

Motpart	Prosentvis andel av handler
KLP Kapitalforvaltning	36
Nordea Markets	25
DNB Markets	16
Danske Markets	13
SEB Merchant Banking	8
Skagen fondsforvaltning	2

TKKs bankinnskudd ved utgangen av året er fordelt som det fremgår av Tabell 3.14

Tabell 3.14 Bankinnskudd fordelt på bank

Bank	Prosentvis andel
Sparebank1 SMN	68,3
DNB	31,7
Sum	100,0

Risiko i TKK, stresstest

Stresstesten tar utgangspunkt i TKKs faktiske verdi (markedsverdi) ved utgangen av året, uavhengig av kommunale regler for verdsettelse og regnskapsføring. Testen viser tapspotensialet rent finansielt, basert på kredittrisiko, bevegelser i finansmarkedene og en viss motpartsrisiko på TKKs bankinnskudd. Dette gir et bilde av verste mulige utfall hvis kommunen skulle bli tvunget til å avvikle TKK og dermed måtte selge TKKs samlede aktiva under vanskelige markedsforhold. Stresstesten viser også hvordan tapet kan slå ut i kommunens resultatregnskap.

Ved årsskiftet hadde TKKs forvaltningskapital (omløpsmidler) en markedsverdi på 6 132 millioner kroner. Rapportert verdi var 5 959 millioner kroner. Det lå med andre ord 173 millioner kroner i merverdier i porteføljen. Merverdier i omløpsmidlene virker som en buffer når det gjelder å beregne det finansielle tapets effekt på kommunens resultatregnskap. TKKs samlede portefølje²² hadde en markedsverdi og rapportert verdi på henholdsvis 6 845 og 6 581 millioner kroner, det vil si merverdier på 264 millioner kroner.

Tapspotensial finansielt

Tabell 3.15 viser det finansielle tapspotensialet i TKKs forvaltningskapital fordelt på de ulike aktiva. Ut fra testens forutsetninger kan man konkludere med at største mulige²³ tap i omløpsmidlene er 415 millioner kroner i løpet av ett år.

22 Omløpsmidler + anleggsmidlene aksjer og fondsobligasjon i TrønderEnergi AS og ansvarlig lån til TKP.

23 Med 95 prosent sannsynlighet.

Tabell 3.15 Stresstest TKKs omløpsmidler*Beholdning og tapspotensial i millioner kroner.*

Aktiva	Beholdning	Parameter %	Tapspotensial
Aksjer og alternative investeringer	901	20 %	180
Eiendomsrisiko	104	12 %	12
Renterisiko (obligasjoner) ²⁴	4 677	1,5 %-poeng	159
Spreadrisiko (obligasjoner) ²⁵	4 677		218
Valuta (usikret)	52	12 %	6
Sum markedsrisiko			576
Fradrag for korrelasjonseffekter ²⁶			-161
Motpartsrisiko	449		0
Samlet tapspotensial			415

I en stresstest av TKKs samlede portefølje, det vil si både omløps- og anleggsmidler, er konklusjonen at største mulige finansielle tap er 544 millioner kroner. Det vil si at det finansielle tapspotensialet øker med 129 millioner kroner når anleggsmidlene aksjer og fondsobligasjon i TrønderEnergi AS og det ansvarlige lånet til TKP inkluderes i testen.

Effekt på kommunens resultat

Tabell 3.16 skisserer konsekvensen for kommunens regnskapsresultat hvis ovennevnte finansielle tap i forvaltningskapitalen²⁷ skulle bli en realitet. Det forutsettes at TKK har driftskostnader på fem millioner kroner og at utbyttet (realavkastningen) til kommunens øvrige økonomi er 56 millioner kroner – som budsjettert i 2017. Porteføljens merverdier på 173 millioner kroner reduserer den negative effekten på resultatregnskapet.

Dersom TKK i løpet av året taper 415 millioner kroner av forvaltningskapitalen, innebærer det at utbyttet fra TKK faller bort – og at det vil oppstå en underdekning i forhold til budsjett i kommunens regnskaper på 303 millioner kroner. Som det fremgår av tabellen vil imidlertid kommunens disposisjonsfond på 548 millioner kroner²⁸ være mer enn tilstrekkelig til å dekke inn denne ubalansen. Alt annet likt, står det fortsatt 245 millioner kroner igjen på disposisjonsfondet etter et tap i TKK på 415 millioner kroner.

Tabell 3.16 Effekt på Trondheim kommunes resultat*Beløp i millioner kroner.*

	Beløp
Maksimalt finansielt tap i TKKs omløpsmidler	- 415
Ikke regnskapsførte merverdier	173
Regnskapsført tap i TKK	-242
Budsjettert realavkastning fra TKK (utbytte)	-56
Driftskostnader TKK	-5
Underdekning i forhold til budsjett	-303
Eventuell bruk av kommunens disposisjonsfond	-548
Overdekning i forhold til budsjett etter bruk av disposisjonsfond	245

Stresstesten er nærmere dokumentert i vedlegg.

24 Effekt av 1,5 prosentpoeng skift oppover i rentekurven (generell renteøkning på 1,5 prosentpoeng).

25 Kredittrisiko, beregnet kursfall gitt papirenes rating og løpetid.

26 Det forutsettes at "worst case" ikke oppstår i alle elementer samtidig.

27 Tap i forvaltningskapitalen, det vil si omløpsmidlene, har direkte negativ effekt på kommunens resultatregnskap, tap i anleggsmidler påvirker kun investeringsregnskapet.

28 Rådmannens estimat for 2017.

Gjeld

Gjeld

Innledning

Ved utgangen av 2016 er samlede innlån på 15,9 milliarder kroner. Kommunens lån til investeringsformål utgjør 14,2 milliarder kroner. Fordeling for øvrig fremgår av avsnittet under, låneporteføljens sammensetning.

Gjennomsnittlig rente på investeringslån falt fra 2,59 prosent til 2,47 prosent. Andelen fastrentelån er 50 prosent.

Låneporteføljens sammensetning

Innlån

Tabell 4.1 viser sammensetningen av kommunens innlån.

Tabell 4.1 Fordeling av lånegjeld til investeringsformål og videre utlån

Beløp i millioner kroner.

Låneformål	31.12.2016	31.12.2015
Totale innlån	15 898,8	15 720,1
Innlån startlån til videre utlån	1 398,5	1 446,4
Innlån til videre utlån	286,3	330,0
Lån til investeringsformål	14 214,1	13 943,8
Lån tilknyttet VARFS ²⁹	2 539,0	2 414,3
Lån med rentekompensasjon fra staten	1 252,9	1 276,7
Lån tilknyttet utleie av boliger	1 105,0	1 334,5
Lån med eksterntfinansiert rente	4 896,9	5 025,5
Lån som finansieres av bykassen	9 317,2	8 918,3

Investeringslån

Lån til investeringsformål er 14 214 millioner kroner, en økning på 270 millioner kroner i løpet av året, jf. Tabell 4.1.

Lån til investeringsformål fordeles mellom lån til eksterntfinansierte investeringer og lån til investeringer som belaster bykassen. Lån til eksterntfinansierte investeringer er knyttet til vann, avløp, renovasjon, feiing og slam (VARFS), lån med rentekompensasjon fra staten og lån som ligger til grunn for husleie. Lån til eksterntfinansierte investeringer er samlet på 4 897 millioner kroner, en reduksjon på 130 millioner kroner fra året før. Reduksjonen skyldes at det tidligere er beregnet for høy gjenværende saldo på lån knyttet til utleieboliger ved at avdragene har vært for lave. Ny beregningsmetode gir lavere lån til utleieboliger, høyere avdragsbeløp og lavere rentebeløp. Dette gir økte innbetalinger til avdrag og lavere innbetaling for å dekke rentekostnader. Samlet er kapitalkostnadene om lag uendret.

²⁹ Vann, avløp, renovasjon, feiing og slam.

Videre utlån - startlån

Startlån er lån til boligformål hvor låntakerne betaler avdrag og renter som skal dekke kommunens kostnader. Kommunen har totalt lånt inn 1 398 millioner kroner til Husbankens startlånsordning. 1 360 millioner kroner er lånt ut videre mot 1 323 millioner kroner året før. Avviket mellom innlån og utlån skyldes i hovedsak ubrukte lånemidler og ekstraordinære avdrag som er innbetalt fra låntakerne, men hvor kommunen ennå ikke har innfridd sine innlån.

Videre utlån – investeringer

Andre videre utlån er i hovedsak knyttet til kommunale foretak og stiftelser. Tabell 4.2 viser låntaker, utlånsvolum og hvorvidt kommunen mottar renter og avdrag fra låntaker. Fra 2016 betaler alle låntakere rente og avdrag på sine lån.

Tabell 4.2 Videre utlån - investeringer

Beløp i millioner kroner.

Låntaker	2016 Gjeld	2015 Gjeld	Renter	Avdrag	Kommentar
Kommunale AS					
Trondheim kino AS	-	15,0	ja	ja	Investeringslån
Kommunale foretak					
Trondheim parkering KF	109,2	122,4	ja	ja	Investeringslån (syv lån)
Stiftelse					
Stiftelsen Trondheim pirbad		74,0	nei	nei	Ansvarlig lån
Stiftelsen Trondheim pirbad		95,7	ja	ja	Investeringslån
Stiftelsen Trondheim pirbad	166,3		Ja	Ja	Investeringslån
Borettslag					
Borettslag	0,04	0,1	ja	ja	
Sum utlån	275,5	307,2			

Det har vært en netto nedgang i videre utlån på 32 millioner kroner i løpet av året. Nedgangen skyldes innfrielse av lån fra Trondheim kino i tillegg til ordinære og ekstraordinære avdrag fra resterende låntakere. Det var ingen nye utlån i 2016.

Alle utlån til Trondheim parkering KF og Stiftelsen Trondheim pirbad er hjemlet i bystyrevedtak.

Lånekilder

Tabell 4.3 viser kommunens lånekilder. Fordelingen er omtrent den samme som i 2015.

Tabell 4.3 Oversikt kreditorer

Beløp i millioner kroner.

Trondheim kommunes kreditorer	31.12.2016	Prosent	31.12.2015	Prosent
Husbanken investeringslån	14,2	0,1	16,9	0,1
Husbanken startlån	1 398,5	8,8	1 446,4	9,2
KLP	2 584,3	16,3	2 593,2	16,5
Kommunalbanken	4 631,8	29,1	4 542,4	28,9
Obligasjon- og sertifikatmarkedet	7 270,0	45,7	7 121,3	45,3
Sum innlån	15 898,8	100,0	15 720,1	100,0

Per 31.12.2016 har kommunen ingen sertifikatlån, det vil si lån med løpetid på ett år eller kortere. I lånestrategien for 2017 planlegges det å ta opp sertifikatlån for inntil en milliard kroner.

Utvikling i samlede innlån

Tabell 4.4 viser samlede innlån de siste fem årene.

Tabell 4.4 Utvikling i totale innlån og lån til investeringsformål

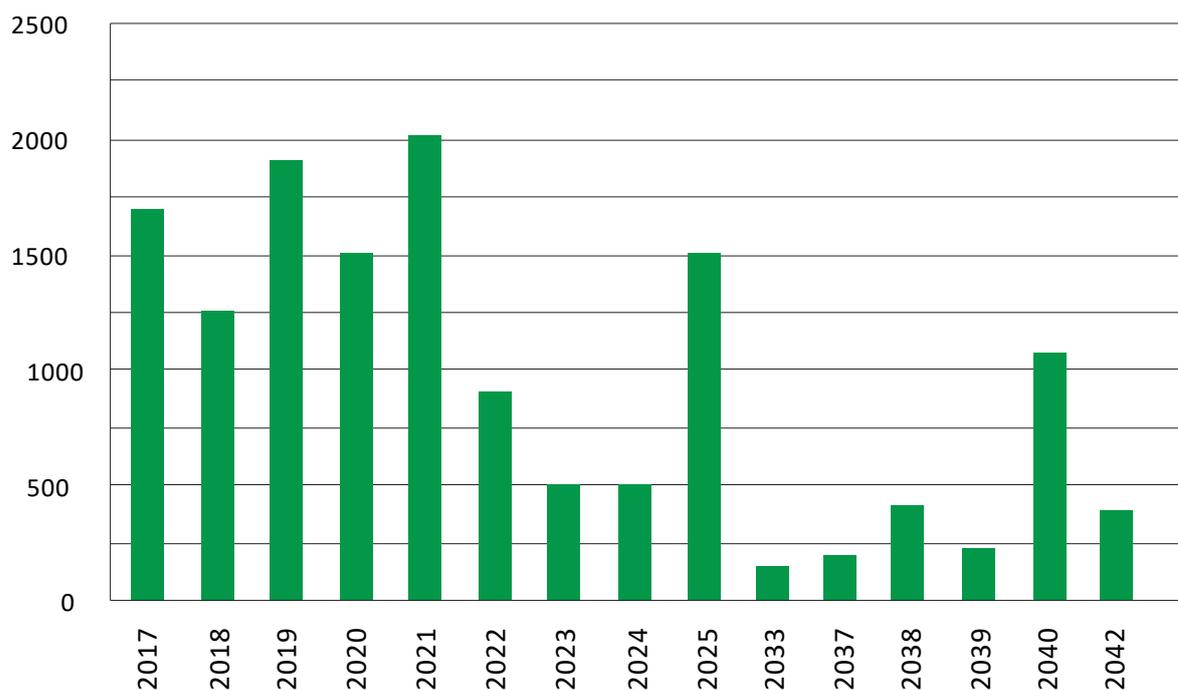
Beløp i millioner kroner.

Låneformål	2012	2013	2014	2015	2016
Lån til investeringsformål	11 072	11 790	12 905	13 944	14 214
Sum videre utlån (a+b)	1 634	1 715	1 809	1 776	1 685
a) Startlån	1 282	1 368	1 461	1 446	1 398
b) Utlån fra bykassen	352	347	347	330	286
Sum innlån	12 706	13 505	14 714	15 720	15 899

Kommunens samlede innlån økte med 180 millioner kroner i 2016. Videre utlån gikk ned med 90 millioner kroner, og investeringslån økte med 270 millioner kroner.

Låneforfall og renteregulering

Figur 4.1 viser årlige forfall på kommunens lån. I perioden 2017 - 2025 er det årlige forfall på mellom 500 og 2 000 millioner kroner. Låneforfallene fordeles så jevnt som mulig.

Figur 4.1 Låneforfall per år 2017-2042

Beløp i millioner kroner.

Som figuren viser er det høyere låneforfall de første fem årene enn de neste fem. Dette skyldes at kommunen ønsker å låne opp en del av porteføljen til flytende rente, og etterspørselen etter flytende lån i obligasjonsmarkedet er sterkt avtakende på løpetider lenger enn fem år.

I løpet av 2016 har lån med forfall i 2019, 2021 og 2025 økt med henholdsvis 500, 1 000 og 500 millioner kroner. Dette skyldes nye låneopptak i 2016 og endret rapportering på lån i Kommunalbanken.

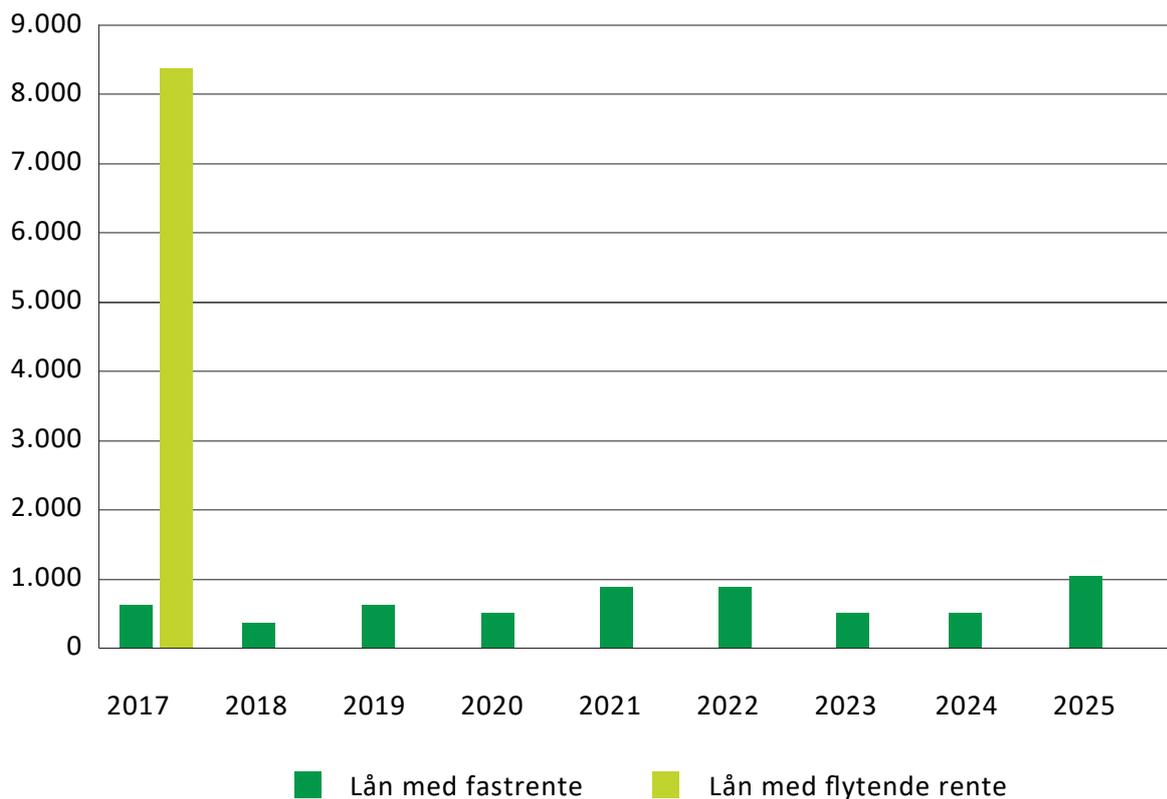
Kommunalbanken har en klausul i flere låneavtaler med Trondheim kommune. Klausulen gir Kommunalbanken rett til å si opp lån med 6-12 måneders varsel. Dette gjelder fra utløp av eventuelle fastrenteperioder eller perioder med fast margin. Etter en risikovurdering har rådmannen besluttet å ta hensyn til klausulen ved rapportering av låneforfall. Kommunen har lån i Kommunalbanken for om lag 4,5 milliarder kroner. Denne klausulen gjelder for et lånevolum på 2,6 milliarder kroner, og det endrer løpetiden på tre lån som samlet utgjør 1,2 milliarder kroner. Det rapporterte forfallstidspunktet på disse tre lånene reduseres derfor som det fremgår av Tabell 4.5.

Tabell 4.5 Lån i Kommunalbanken som rapporteres med kortere løpetid enn tidligere

Lånenr	Forf hensynt. klausul 12 mnd	Forfall ut i fra avtale	Restgjeld 2016
20110113	2017	2037	197 115 410
20160062	2021	2046	500 000 000
20150431	2025	2045	500 000 000

Kommunen har fortsatt lån med 20-30 års løpetid som bidrar til god spredning på låneforfallene i porteføljen. Dette er typisk lange lån i Kommunalbanken og KLP Kommunekreditt.

Figur 4.2 viser at lån for nær ni milliarder kroner skal rentereguleres i 2017. Av dette over åtte milliarder kroner lån med flytende rente og det resterende er lån som har fastrenteforfall i 2017. De mørke søylene viser når lån med fast rente har renteregulering. Årlige rentereguleringer ligger mellom 363 og 1 000 millioner kroner. Det tas hensyn til denne profilen når nye fastrentelån tas opp.

Figur 4.2 Rentereguleringer fordelt per år 2017-2025

Beløp i millioner kroner.

Rentebetingelser

Gjennomsnittlig rente på investeringslån er 2,47 prosent, som er 0,12 prosentpoeng lavere enn året før. Rentenedgangen skyldes hovedsakelig forfall av gamle fastrentelån med høy rente, som ble refinansiert i en langt lavere flytende rente. Som det fremgår av tabell 4.6 har gjennomsnittlig fastrente falt i 2016, mens gjennomsnittlig flytende rente har steget.

Tabell 4.6 Gjennomsnittlig rente

Prosent.

	31.12.2016	31.12.2015
Lån med fast rente	3,62	3,71
Lån med flytende rente	1,67	1,60
Alle investeringslån	2,47	2,59

Rentebinding og renteeksponering investeringslån

Ved vurderingen av netto renteeksponering i kommunens investeringslån, må det tas hensyn til at en del av lånene genererer både kostnader og inntekter, som varierer med rentenivået. Dette gjelder først og fremst lån knyttet til VARFS-området og lån som gir rentekompensasjon fra staten. De renteavhengige inntektene varierer med henholdsvis rullerende 5-års swaprente og Husbankens flytende rente. De to områdene utgjør ved årsskiftet et lånevolum på 3 792 millioner kroner. Det tilsier at et tilsvarende volum av investeringslånene bør ha en rentekostnad som i størst mulig grad svinger i takt med renteinntektene. Rådmannen velger å ta opp disse lånene til flytende rente. På den måten reduseres kommunens renterisiko. Investeringslån med renterisiko reduseres da til 10 422 millioner kroner.

Investeringslån med fastrente lenger enn ett år er samlet på 5 250 millioner kroner. Dette gir en fastrenteandel på 50 prosent.

Tabell 4.7 og Tabell 4.8 beskriver hvordan fastrenteandelen beregnes.

Tabell 4.7 Lån hvor rentebinding skal vurderes

Beløp i millioner kroner.

	31.12.2016
Lån til investeringsformål	14 214
- Lån til VARFS-formål	2 539
- Lån med rentekompensasjon fra staten	1 253
Lån hvor rentebinding skal vurderes	10 422

Tabell 4.8 Beregning av fastrenteandel

Beløp i millioner kroner.

	31.12.2016
Lån hvor rentebinding vurderes	10 422
Lån med fastrente lenger enn ett år	5 250
Fastrenteandel	50 %

Det er også relevant å vurdere hvor utsatt kommunens samlede økonomi er for en endring i det generelle rentenivået. Renteinntekter fra bykassens likviditet og fra TKKs plasseringer med flytende rente må hensyntas. Her varierer volumet mye, men ved årsskiftet utgjorde dette 3 371 millioner kroner. Lån med flytende rente utgjorde på samme tidspunkt 5 172 millioner kroner. Det vil si at kommunen har netto eksponering mot flytende rente på 1 801 millioner kroner. En økning i markedsrenten på ett prosentpoeng ville dermed gitt en årlig kostnadsøkning for kommunen på 18

millioner kroner, noe som etter rådmannens vurdering er en håndterbar renterisiko. Renterisikoen er beregnet uten at det tas hensyn til den effekten en eventuell renteøkning har på kommunens pensjonskostnader. Ved en renteøkning øker forventet avkastning på pensjonskassens midler, som igjen reduserer kommunens behov for årlige overføringer. Motsatt vil et rentefall gi reduserte rentekostnader på lån, men det vil gi økte kostnader til pensjon.

I 2016 er andelen fastrentelån redusert fra 57 til 50 prosent. Det ble i løpet av året kun tatt opp lån med flytende rente.

Rentederivater

Det løper fire rentebytteavtaler. Tre avtaler er knyttet opp mot spesifikke lån for til sammen 997 millioner kroner, slik at kommunen netto betaler fast rente på disse lånene. Tabell 4.9 viser avtalene med tilhørende lån. Rentebytteavtale 1027611 anses som en porteføljesikring.

Tabell 4.9 Oversikt derivatavtaler og tilknyttede lån

Beløp i millioner kroner.

Avtalenummer	Rentebytteavtaler				Lån	
	Beløp	Start	Forfall	Fastrentevilkår	Lånummer	Beløp
1027611	12,8	3.8.2011	3.2.2018			
990075	197	9.3.2011	9.3.2019	4,235 %	20110113	197
25213355	400	16.3.2011	16.3.2017	4,115 %	20100902	400
30890590	400	25.6.2015	25.6.2022	3,646 %	20120346	400

Kapitalkostnader

Lån til investeringsformål

Kapitalkostnadene knyttet til investeringslån er summen av betalte renter og avdrag. Tabell 4.10 viser utviklingen i disse kostnadene de fem siste årene.

Regnskapsførte avdrag på investeringslån er 468 millioner kroner for 2016, mot budsjettet 467 millioner kroner. Rådmannen har i 2017 budsjettet med avdrag som tilsvarer en gjennomsnittlig avdragstid på 30 år, men avdragstiden avtar til 22 år i 2020 - det vil si høyere årlige avdrag mot slutten av perioden.

Regnskapsførte rentekostnader ble 357 millioner kroner. Budsjetterte rentekostnader var på 373 millioner kroner. Det gir et avvik på 16 millioner kroner, noe som i hovedsak skyldes lavere markedsrenter. De lave markedsrentene ga imidlertid lavere inntekter fra VARFS-området, lån med rentekompensasjon og interne byggelån.

Tabell 4.10 Kapitalutgifter knyttet til investeringslån

Beløp i millioner kroner.

	2012	2013	2014	2015	2016
Renter	448	404	418	383	357
Avdrag	341	369	392	429	468
Sum kapitalutgifter	789	773	816	812	825

Minimumsavdrag

Kommuneloven slår fast at den samlede lånegjelden skal avdras med like årlige avdrag (serielånprinsippet). Med samlet lånegjeld menes summen av ordinære lån, det vil si lån til

investeringsformål. Bestemmelsene om lånevdrag gjelder samlet lånegjeld, ikke det enkelte lån. Gjenstående løpetid for den samlede gjeldsbyrden skal ikke være større enn den veide levetiden for kommunens anleggsmidler ved siste årsskifte. Dette innebærer at kommunen, som et minimum, skal nedbetale gjelden i takt med kapitalslitet slik det beregningsteknisk framstår. Det vil si 36,5 års nedbetalingstid for Trondheim kommune for regnskapsåret 2016, dette som det fremgår av Tabell 4.11.

Tabell 4.11 Beregning av minimumsavdrag

År og beløp i millioner kroner.

	Veid levetid anleggsmidler (år)	Beregnet minsteavdrag	Faktiske avdrag
Regnskap 2016	36,5	381,5	467,7
Regnskap 2015	34,0	379,5	429,0
Regnskap 2014	33,6	350,7	392,3
Regnskap 2013	33,2	333,5	369,8
Regnskap 2012	33,7	305,0	340,7

Kommunen betaler avdrag som er konsistent med 30 års gjennomsnittlig nedbetalingstid, og faktiske avdrag for 2016 var 467,7 millioner kroner, som er 86,2 millioner kroner mer enn minimumsavdrag beregnet etter bestemmelsen i kommuneloven.

Startlånsordningen

Kapitalutgiftene til startlån fremgår av Tabell 4.12. Avdragene inkluderer ekstraordinære avdrag. Låntakerne betaler renter og avdrag som kommunen benytter til å betjene innlån knyttet til ordningen.

Rentekostnaden for kommunen var i 2016 28,4 millioner kroner, mens renteinntekten var 32,7 millioner kroner. Avviket skyldes at låntakerne betaler en margin på 0,25 prosentpoeng til dekning av kommunens administrasjonskostnader med ordningen.

Betalte avdrag var 272,9 millioner kroner, mens mottatte avdrag var 192,9 millioner kroner. Avviket skyldes at deler av de ekstraordinære avdragene kommunen innbetalte til Husbanken i 2016 ble mottatt i 2015.

Tabell 4.12 Kapitalutgifter startlån

Beløp i millioner kroner.

	2012	2013	2014	2015	2016
Renter	40,0	39,6	38,6	37,0	28,4
Avdrag	139,2	155,4	166,3	245,4	272,9
Sum kapitalutgifter	179,2	195,0	204,9	282,4	301,3

Videre utlån, investeringslån

Renteutgiftene knyttet til videre utlån var fem millioner kroner i 2016, mot budsjettet 4,7 millioner kroner.

Renteinntekten var fire millioner kroner, mot budsjettet fem millioner kroner. Avviket skyldes ekstraordinære innfrielse av lån. Trondheim Renholdsverk AS og Trondheim Kino AS innfridde henholdsvis 24 millioner kroner (i 2015) og 15 millioner kroner (i 2016). Disse opplysningene var ikke kjent på det tidspunktet budsjettet for 2016 ble utarbeidet.

Status i henhold til krav i finansreglementet

Rådmannen mener at gjeldsforvaltningen utøves i henhold til kravene i finansreglementet.

I finansreglementet er det definert krav om minimum rentebinding på $\frac{1}{3}$ av netto lånegjeld. Netto rentebærende gjeld defineres som kommunens gjeld til investeringsformål, fratrukket VARFS-lån og lån med rentekompensasjon fra staten. Andelen lån med fast rente er ved årsskiftet 50 prosent. Finansreglementets krav om minimum 33 prosent fastrente er dermed oppfylt.

Hvert enkelt lån skal ikke utgjøre mer enn ti prosent av alle investeringslån. På finansieringstidspunktet er hvert enkelt lån normalt 500 millioner kroner. Største enkeltlån er også 500 millioner kroner, som utgjør 3,5 prosent av investeringslånene. Finansreglementets krav er dermed oppfylt.

Lån med hovedstolsforfall innen ett enkelt kalenderår skal maksimalt utgjøre 30 prosent av investeringslånene. Ved utgangen av 2016 er det forfall for 1 500 millioner kroner de neste 12 måneder. Dette utgjør 11 prosent av alle investeringslån, og finansreglementets krav er oppfylt. Det er god spredning på låneforfall, slik Figur 4.1 viser. Refinansieringsrisikoen i porteføljen anses derfor som moderat.

Tabell 4.13 Rapportering i forhold til finansreglementet

Tall i prosent.

Krav	Finansreglementets bestemmelser	Status	Avvik
Rentebindingsandel	Minimum $\frac{1}{3}$ av netto rentebærende gjeld	50,4	Nei
Refinansieringsandel ett år fram i tid	Maksimum 30 prosent av gjeldsportefølje	10,5	Nei
Størrelse på største innlån	Maksimum 10 prosent av gjeldsportefølje	3,5	Nei

Låneopptak

Investeringslån

Nye låneopptak knyttet til kommunens investeringer i 2016 var på 738 millioner kroner. Den reviderte lånerammen for 2016 var på inntil 900 millioner kroner.

Startlån

I 2016 ble det lånt inn 230 millioner kroner knyttet til startlånsordningen. Det ble bevilget og utbetalt 225 millioner kroner i utlån.

Videre utlån investeringslån

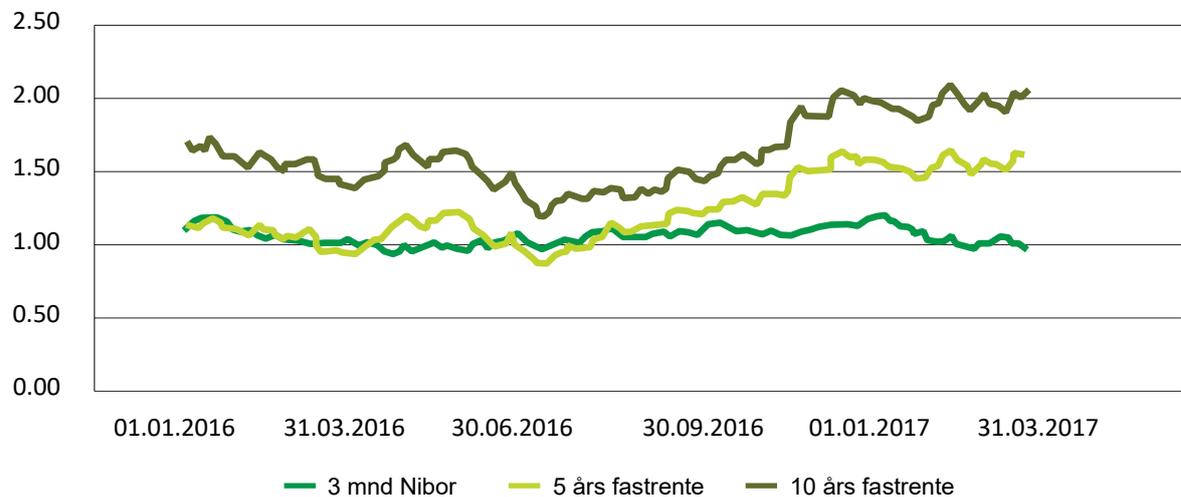
Innlån til videre utlån av investeringslån er på 286 millioner kroner. Samlede utlån er på samme tidspunkt 275 millioner kroner.

Utviklingen i rentemarkedet

Figur 4.3 viser utviklingen i flytende rente (3 mnd Nibor), fem års fastrente og ti års fastrente i 2016. Nivået på markedsrentene er svært lavt. De faste rentene falt i første halvår, for så å stige mot slutten av året.

Lånemarginene steg mye gjennom 2015, men holdt seg stabil på et høyere nivå i 2016. Margin på kommunale lån med løpetid 5-10 år lå rundt 0,65 til 1,00 prosentpoeng i 2016. Margin på kortere lån lå i området 0,2 til 0,5 prosentpoeng over markedsrenten.

Et fastrentelån kan i dag inngås til en rente mellom 2,5 og 3 prosent. Kommunens gjennomsnittlige fastrente er på 3,62 prosent, om lag ett prosentpoeng over dagens markedsrente. Dette skyldes at en stor del av kommunens fastrentelån er inngått i perioder med vesentlig høyere rente. Gjennomsnittlig rente på kommunens lån med fast rente har en fallende tendens ettersom eldre lån med høy rente forfaller. Kommunens gjennomsnittlige rente på flytende lån har fulgt utviklingen i 3 måneders nibor. Dagens flytende markedsrente ligger på et historisk lavt nivå.

Figur 4.3 Utvikling i markedsrenter fra 1.1.2016 til 9.3.2017

Vedlegg

Vedlegg

Stresstest, Trondheim kommunes kraftfond (TKK)

Beløp i millioner kroner.

Stresstest forvaltningskapital målt ved markedsverdier 12/31/2016				
Aktiva	Risikotype	Beholdning	Parameter	Tapsrisiko
Aksjer	Aksjerisiko	901	20%	180
Eiendom	Eiendomsrisiko	104	12%	12
Rentebærende (ekskl. bankinnskudd)	Renterisiko	4 677	1,5 %-poeng	159
Rentebærende (ekskl. bankinnskudd)	Spreadrisiko	4 677		218
Valuta (usikret)	Valutarisiko	52	12%	6
				576 Sum markedsrisiko før korrelasjonseffekt
				-161 Korrelasjonseffekt
				415 Sum markedsrisiko i forvaltet kapital
Bankinnskudd	Motpartsrisiko	449		0
				415 Samlet tapspotensial

Stresstest samlet portefølje målt ved markedsverdier 12/31/2016				
Aktiva	Risikotype	Beholdning	Parameter	Tapsrisiko
Aksjer	Aksjerisiko	1 433	20%	287
Eiendom	Eiendomsrisiko	104	12%	12
Rentebærende (ekskl. bankinnskudd)	Renterisiko	4 858	1,5 %-poeng	178
Rentebærende (ekskl. bankinnskudd)	Spreadrisiko	4 858		252
Valuta (usikret)	Valutarisiko	52	12%	6
				735 Sum markedsrisiko før korrelasjonseffekt
				-190 Korrelasjonseffekt
				544 Sum markedsrisiko i forvaltet kapital
Bankinnskudd	Motpartsrisiko	449		0
				544 Samlet tapspotensial

Effekt på Trondheim kommunes resultatregnskap *

Stresstestens beregnede tapspotensial i TKKs omløpsmidler basert på markedsverdier	-415
Ikke regnskapsførte merverdier i TKKs omløpsmidler (reduserer regnskapsført tap)	173
Regnskapsført tap i TKK	-242
Budsjettert utbytte fra TKK til kommunens drift og investeringer	-56
Driftskostnader i TKK	-5
Underdekning i forhold til budsjett	-303
Disposisjonsfond (estimat)	548
Over / underdekning i forhold til budsjett etter bruk av disposisjonsfond	245

TKK portefølje, beløp i millioner kroner	Bokført verdi	Andel	Markedsverdi	Andel	Testet for
Bankinnskudd	449	8%	449	7%	Motpartsrisiko
Aksjer og alternative investeringer	901	15%	901	15%	Aksjerisiko
Eiendom	101	2%	104	2%	Eiendomsrisiko
Obligasjoner, fonds og ansvarlige lån	691	12%	722	12%	Spread- og renterisiko
Obligasjoner, senior flytende rente	1 753	29%	1 762	29%	Spread- og renterisiko
Obligasjoner, senior fast rente	2 064	35%	2 194	36%	Spread- og renterisiko
TKK forvaltningskapital (omløpsmidler)	5 959	100%	6 132	100%	
TrønderEnergi AS, aksjer	447		532		Aksjerisiko
TrønderEnergi AS, fondsobligasjon	75		81		Spread- og renterisiko
TKP ansvarlig lån	100		100		Spread- og renterisiko
Annen beholdning (anleggsmidler)	622		613		
TKK samlet portefølje	6 581		6 845		

Valuta usikret	52	52	Valutarisiko
----------------	----	----	--------------

Forutsetninger:

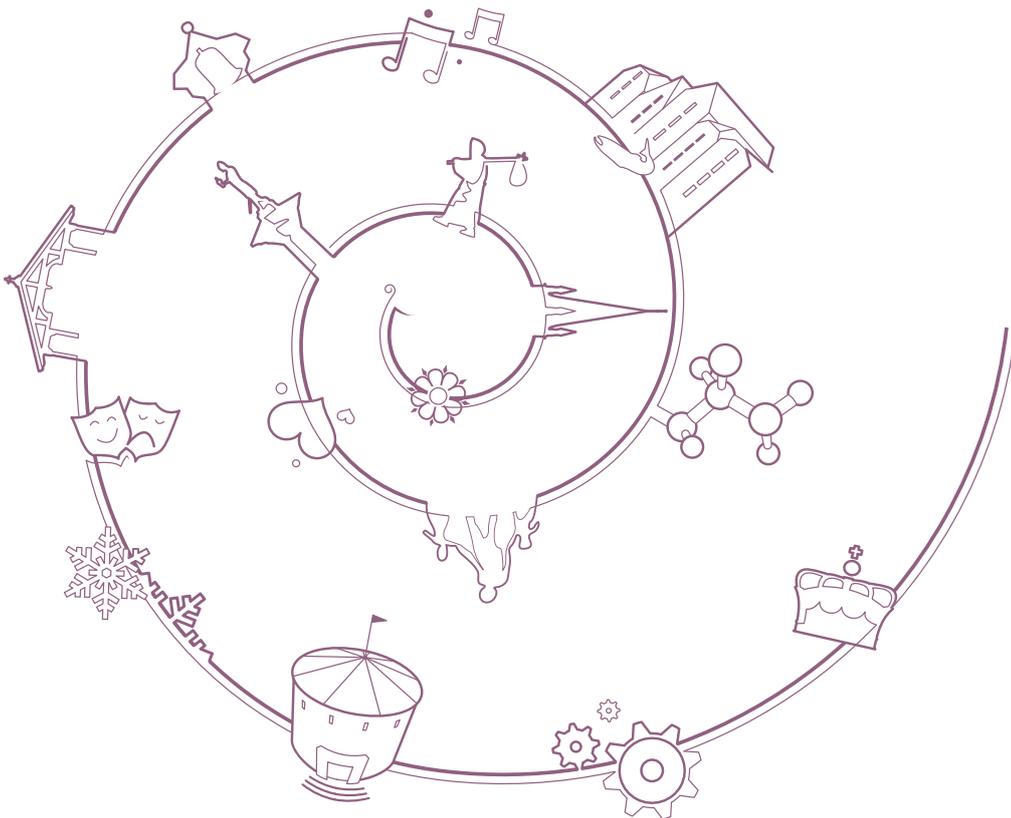
Testens stressparametere og beregningsmetodikk er basert på Finanstilsynets "Stresstest II" for pensjonskasser og livsforsikringsselskaper fra 2010. Testen legger til grunn et konfidensnivå på 95 %, som innebærer at tapspotensialet med 95 % sannsynlighet er som det fremgår her. Tapspotensialet gjelder for en periode på ett år.

- Aksjer belastes med 20 % verdifall
- Eiendom belastes med 12 % verdifall
- Valutaposisjoner belastes med 12 % verdifall (svakkelse av utenlandsk valuta / styrkelse av norske kroner)
- Renterisiko angir kurstap gitt porteføljens rentedurasjon ved en generell renteøkning på 1,5 %-poeng (skift oppover i rentekurven)
- Spreadrisiko (kredittrisiko) angir kurstap som skyldes spreadutgang, tapene øker jo lavere rating/høyere durasjon porteføljen har
- Angitte kurstap er basert på en rentekurve som oppdateres av finanstilsynet regelmessig
- Rating av rentebærende investeringer er basert på gjennomsnittsbetraktninger (ikke alle papirer har en offisiell rating)
- Det forutsettes at de ulike markedsrisikoelementene har en korrelasjon < 1 , reduserer den totale risikoen (worst case oppstår ikke i alle elementene samtidig)

* Tap i TKKs forvaltningskapital (omløpsmidler) har direkte negativ effekt på kommunens resultat. Tap i anleggsmidler påvirker kun investeringsregnskapet. Tabellen viser tapspotensialets belastning på kommunens resultat. Dette justert for merverdier i porteføljen ift regnskapsførte verdier og at midlertidige kurstap i obligasjoner med kontantstrømsikring ikke regnskapsføres.

Trondheim kommune
Rådmannens fagstab
Postboks 2300 Sluppen
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

Layout: Irene Sveian
Foto: Carl-Erik Eriksson
Mars 2017